

Corine Nijenhuis is auteur van literaire non-fictie en historische romans. De strijd tussen mens- en natuurkracht is een terugkerend thema in haar werk.

Koester het regenwater

Eeuwenlang dachten Nederlanders vooral over water als iets dat buitengehouden moet worden, maar dat moet volgens *Corine Nijenhuis* veranderen. Nu het steeds droger wordt, moeten we dankbaar zijn voor het water dat we hebben.

FOTO
GETTY IMAGES/
ISTOCKPHOTO

‘Goddank, het regent!’ De jongen die de supermarkt uitkomt, heft de handen ten hemel als een dankbare gelovige. Druppels spatten op zijn samengebonden haar, hij lacht opgelucht. Hij ziet eruit alsof hij weet dat er in maart 2025 een nieuw record gevestigd is: er viel bijna negen keer minder neerslag dan normaal in die maand. Hij kijkt naar de regen alsof hij de KNMI-grafiek van neerslagtekort voor ogen heeft. Een grafiek die begint in april en al meteen omhoogschiet. Want niet alleen maart was extreem droog, maar ook in februari viel minder dan de helft van de langjarig gemiddelde hoeveelheid regen.

Het is verontrustend een jongen van rond de twintig zo opgelucht te zien omdat het eindelijk weer regent. Zelf ben ik van de generatie die blij was met zoveel mogelijk droge weken. Van neerslagtekort – het verschil tussen de hoeveelheid gevallen neerslag en de hoeveelheid verdampt vocht – had ik op zijn leeftijd geen weet. Dat speelde eenvoudigweg niet. De zorg gold eerder een, alweer, verdrongen vakantie wanneer je in eigen land bleef. Toch hebben de natgeregende jongen en ik vermoedelijk dezelfde vraag. Hoe kan het toch dat het zo droog is, terwijl het vorig najaar zolang zoveel geregend heeft? Dat er al begin april een beregeningsverbod geldt in Brabant?

Het antwoord daarop is dat er een disbalans zit in het watersysteem. Simpel gezegd: een kwestie van ongelijkheid in vraag en aanbod. Het aanbod is het grondwater dat stijgt bij regen en daalt bij droogte. De vraag in het voorjaar wordt groter als bomen en planten weer gaan groeien, terwijl de aanvoer van het water vermindert omdat het niet regent.

Daarbij speelt verdamping een grote rol. In het meteorologische droogtseizoen, van april tot en met september, is die meestal groter dan de neerslag, waardoor de bodem uitdroogt. Dat is normaal. Maar nu de temperatuur stijgt en er meer zonnestraling is, neemt de verdamping toe. De vraag naar water wordt groter, terwijl het aanbod in voorjaar en zomer juist afneemt. Er mag dan voldoende neerslag vallen op jaarbasis, het is niet altijd genoeg op elk moment. Of op iedere plaats.

De oplossing lijkt zo simpel. Bufferen dat water. Vasthouden en oppotten – past prima bij onze spaarzame Nederlandse aard. Maar dat lukt niet. De opslagmogelijkheden zijn beperkt, waardoor natte maanden niets opleveren voor de droge die erop volgen. Het overgrote deel van het overtollige water stroomt de zee in. Zo gaat dat al eeuwen, we zijn het gewend. Want we mogen dan een zuinig volk zijn, op watergebied geldt een ander motto: weg ermee.

We hebben ons land naar die leidraad ingericht. De zee houden we buiten met hoge dijken, het zoete water helpen we naar zee door de loop van rivieren zo efficiënt mogelijk te maken. Wij Nederlanders zijn trots op onze kunde: wij winnen land uit water. Hoe verwarrend is het om andersom te moeten denken.

Het is geruststellend om te zien hoeveel losse initiatieven er al zijn

Om water te winnen vóór het land. Om het water te koesteren.

Toch zullen we wel moeten. KNMI-klimaat-scenario's tonen dat wateroverlast én droogte zullen toenemen. Het gemiddelde neerslagtekort kan in 2050 met 35 procent zijn gegroeid. Ook dit jaar is de uitgangssituatie voor het droogtseizoen volgens de droogtemonitor van Rijkswaterstaat al minder gunstig dan voorgaande jaren. Niet alleen viel er zeer weinig neerslag in februari en maart, ook de afvoer van de Rijn is flink gedaald. De waterstanden zijn bijna twee meter lager dan gemiddeld. De sneeuwvoorraad in de Alpen is 30 tot 60 procent lager, wat betekent dat er aanzienlijk minder smeltwater ons land instroomt. Rijkswaterstaat moet daarom maatregelen nemen die, volgens de organisatie, niet altijd op een breed draagvlak kunnen rekenen. Zo zijn er vanaf 1 april lokaal onttrekkingsverboden ingesteld.

Nu al wordt er meer water vastgehouden, zodat er voldoende beschikbaar is wanneer de droogte doorzet. De waterschappen zetten de peilen omhoog in de regionale wateren. Normaal is het zomerpeil 20 centimeter hoger dan het winterpeil, maar met de huidige droogte zet Rijkswaterstaat er nog 5 centimeter extra bij. Beken, sloten en kanalen zwellen aan en voeren, waar mogelijk, hun overtollig water af naar het IJsselmeer en het Markermeer, die samen de zogenoemde regenton van Nederland vormen. Dat bufferen gebeurt door de spuisluizen bij de Afsluitdijk minder vaak open te zetten.

Maar bufferen is één ding, verdelen is iets anders. Het opgeslagen water in het IJsselmeer kan met pompen en gemalen naar andere plekken worden gedirigeerd, maar dat geldt niet voor heel ons land. Waterschap Brabantse Delta is er duidelijk over: de beperkte opslagcapaciteit van water toont de zwakte van ons watersysteem zoals het nu is. Ons land zou beter moeten worden ingericht op het behouden van water. De Veluwe, delen van Zeeland en de Waddeneilanden bijvoorbeeld, die hebben er niets aan – zij zijn volledig afhankelijk van neerslag.

Verdelen dus. Geen sinecure in een land dat bestaat uit liefst 21 waterschappen met evenzoveel beheergrenzen. Geluk-

kig is daar Slim Watermanagement. Daarin werken al deze waterschappen sinds 2016 samen met Rijkswaterstaat om het waterbeheer in het hele land te optimaliseren, zonder de belemmering van die beheergrenzen. In de strijd tegen wateroverlast én watertekort zoeken ze naar de voortdurend wisselende balans tussen water afvoeren en water vasthouden. ‘Beheergrensoverschrijdend waterbeheer’, zo noemen ze dat bij Slim Watermanagement.

De partijen simuleren situaties van wateroverlast of -tekort om te oefenen hoe ze in zo’n geval de minst schadelijke verdeling kunnen maken. Bepaald geen kinderspelletje: ze moeten niet alleen rekening houden met de landbouw, het drinkwater en de scheepvaart, maar ook met het energiegebruik van alle benodigde gemalen en pompen. En met het zoutgehalte van het water, zodat het land niet verzilt.

Slim Watermanagement is succesvol. Zo succesvol dat de waterschappen na 2027 zelfstandig de werkwijze van Slim Watermanagement moeten voorzetten. Zodat het moment waarop regulier waterbeheer overgaat in crisismanagement, steeds verder weg komt te liggen.

Opslaan en verdelen, in plaats van buitenhouden en afvoeren: nieuwe begrippen voor een nieuwe tijd. Maar er hoort er nog eentje bij: hergebruiken. Ook hier gaat het over vraag en aanbod, ditmaal van bruikbaar restwater. Daarvoor koppelt de WaterBank, een samenwerking van gemeenten, waterschappen en het bedrijfsleven, restwaterbronnen aan restwatervragers. Hemelwater op grote dakoppervlakken, grondwater uit bouwputten, overgebleven drinkwater bij evenementen: het wordt hergebruikt voor de schoonmaak van gebouwen, als bluswater voor de brandweer, bij het besproeien van sportvelden.

Het is geruststellend om te zien hoeveel losse initiatieven er al zijn om regenwater op te vangen, te bewaren én te gebruiken. Regenwater dat via een staldak in putten loopt, zodat de paarden op een stoeterij ervan kunnen drinken. Jenever die uit overtollig water op een bedrijventerrein wordt gedestilleerd. Met regenwater gespoelde toiletten op Schiphol. Toch kunnen het er, met het oog op de toekomst, niet genoeg zijn.

Het is belangrijk dat ook de burgers in gaan zien dat hun bijdrage, hoe klein ook, van waarde is. Hoe kunnen we dat bereiken? Niet door dwang of een belerend vingertje, al zouden landelijke campagnes ter bewustwording een goed initiatief zijn.

Maar zelf zou ik liever inzetten op ons Nederlands eergevoel. Waren wij Hollanders eeuwenlang in staat om het water buiten de deur te houden, en land te winnen uit het water; nu zijn wij in staat het omgekeerde te doen. Om water te winnen vóór het land. Om water te koesteren.

Laat ik bij mijzelf beginnen. Ik ga een regenton kopen en een tuinbankje maken waarin neerslag kan worden bewaard. Maar allereerst ga ik mijn mentaliteit veranderen: ik zal nooit meer klagen als mijn Hollandse vakantie in het water valt.

OPINIE
Droogte